

Sygn. akt I UK 345/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 marca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Gersdorf (przewodniczący)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania M. R.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o wysokość emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 19 marca 2014 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 25 marca 2013 r.

oddala skargę.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. odmówił M. R. obliczenia emerytury na podstawie art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.), przy zastosowaniu art. 55 tej ustawy.

W odwołaniu M. R. domagał się uchylenia zaskarżonej decyzji, przyznania i obliczenia emerytury na podstawie art. 55 i 26 ustawy o emeryturach i rentach z

Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, gdyż byłaby ona wyższa od emerytury obliczonej na podstawie art. 53 tej ustawy.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. wyrokiem z dnia 28 marca 2012 r. zmienił zaskarżoną decyzję, zobowiązując organ rentowy do obliczenia emerytury ubezpieczonego na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony M. R. (urodzony 6 października 1946 r.) od 6 października 2006 r. ma ustalone prawo do emerytury. Wypłata świadczenia została zawieszona z uwagi na kontynuowanie przez ubezpieczonego zatrudnienia. Decyzją z dnia 9 grudnia 2011 r. organ rentowy ponownie ustalił wysokość emerytury ubezpieczonego i podjął jej wypłatę od 1 października 2011 r.

W dniu 26 października 2011 r. ubezpieczony złożył wniosek o emeryturę w związku z ukończeniem 65 roku życia. Dołączył świadectwo pracy z 24 października 2011 r., stwierdzające, że od dnia 1 stycznia 2011 r. do 21 października 2011 r. był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w Spółce z o.o. „T. T.” w Z. oraz wystawione przez tego pracodawcę w dniu 24 października 2011 r. zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu. Ubezpieczony legitymuje się przeszło 45-letnim okresem składkowym i nieskładkowym.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Okręgowy stwierdził, że ubezpieczony spełnia warunki do uzyskania emerytury w oparciu o art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, bowiem po osiągnięciu wieku 65 lat kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe, a z wnioskiem o przyznanie emerytury w związku z ukończeniem 65 roku życia wystąpił po 31 grudnia 2008 r.

Przywołując art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Sąd wskazał, że nie zawiera on jakiegokolwiek zastrzeżenia wskazującego, aby uprzednie ustalenie uprawnień do wcześniejszej emerytury uniemożliwiało jego zastosowanie.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł organ rentowy, zarzucając naruszenie prawa materialnego - art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przez jego niewłaściwą wykładnię i zastosowanie i przyznanie ubezpieczonemu prawa do emerytury, której wysokość

ustalono według zasad określonych w art. 26 ustawy, pomimo że ubezpieczony w dniu 31 grudnia 2008 r. był uprawniony do emerytury (wniosek o emeryturę złożył przed dniem 31 grudnia 2008 r.).

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 25 marca 2013 r. oddalił apelację.

W uzasadnieniu wskazał, że w jego ocenie, brak jest przeszkód do zastosowania w wypadku ubezpieczonego art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przy obliczeniu wysokości emerytury przyznanej na podstawie art. 27 tej ustawy. Zauważyć bowiem należy, że w art. 55 mowa jest o spełnieniu warunków do uzyskania emerytury określonych w art. 27. W ocenie Sądu Apelacyjnego, wystąpienie z wnioskiem o emeryturę (o którym mowa w zdaniu drugim omawianego przepisu) należy wiązać z tym konkretnym świadczeniem (emeryturą z art. 27), a nie ze złożeniem (wcześniej) wniosku o jakiegokolwiek świadczenie emerytalne, przysługujące na innej podstawie prawnej. Nie ulega wątpliwości, że z wnioskiem o taką emeryturę skarżący wystąpił po 31 grudnia 2008 r., zatem przysługuje mu prawo do obliczenia wysokości tego świadczenia na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Organ rentowy zaskarżył ten wyrok skargą kasacyjną, zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 55 w związku z art. 4 pkt 1 i 13 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przez jego błędną wykładnię i niesłuszne przyjęcie, że emeryt urodzony przed 1 stycznia 1949 r., mający ustalone prawo do emerytury od 6 października 2006 r. i kontynuujący zatrudnienie oraz uiszczający składki emerytalne ma prawo do uzyskania prawa do emerytury kapitałowej na podstawie art. 26 powyższej ustawy w związku z jej art. 55.

W uzasadnieniu podniesiono, że przepis art. 55 ustawy znajduje zastosowanie wyłącznie do tych ubezpieczonych uprawnionych do emerytury na podstawie art. 27 ustawy, którzy na dzień 31 grudnia 2008 r. nie posiadali statusu emeryta potwierdzonego decyzją organu rentowego, zatem osobie, której przyznano jakąkolwiek emeryturę obliczoną na dotychczasowych zasadach, tzn. zgodnie z art. 53 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń

Spółecznych, nie przysługuje prawo do zastosowania art. 55 i obliczenia emerytury zgodnie z art. 26 tej ustawy.

Zauważono także, że z interpretacją art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zaprezentowaną przez Sąd Apelacyjny nie sposób się zgodzić. Użyte w tym przepisie słowo „ubezpieczony” ma swoją legalną definicję określoną w art. 4 pkt 13 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Jest to osoba podlegająca ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu, określone w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych (także osoba, która podlegała ubezpieczeniom społecznym przed dniem wejścia w życie ustawy). Z kolei art. 4 pkt 1 powyższej ustawy definiuje pojęcie emeryta. Jest to osoba mająca ustalone prawo do emerytury, w tym do emerytury częściowej. Można zatem przyjąć, że skoro ubezpieczony M. R. miał ustalone prawo do emerytury od 6 października 2006 r., to przestał być „ubezpieczonym” w rozumieniu ustawy, a stał się „emerytem”. Nie mógł więc skorzystać z możliwości obliczenia emerytury przewidzianego dla emerytur kapitałowych. Wynika to zresztą z logiki reformy emerytalnej. Dla osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. przewidziane jest obliczanie emerytur na zasadach określonych w przepisie art. 27 powołanej ustawy. Zastosowana przez Sąd Apelacyjny interpretacja ma charakter wykładni rozszerzającej, co jest niezgodne z intencją ustawodawcy, który wyłączył z zakresu zastosowania tej normy prawnej tych ubezpieczonych, którzy na dzień 31 grudnia 2008 r. zrealizowali prawo do emerytury na zasadach wówczas obowiązujących.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy zajmował się już wykładnią regulacji prawnej zawartej w art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie z tym przepisem, ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, który kontynuował ubezpieczenie emerytalne i rentowe po osiągnięciu wieku emerytalnego i wystąpił z wnioskiem o emeryturę po dniu 31 grudnia 2008 r., może być obliczona emerytura podstawie art. 26, jeżeli jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53 tej ustawy. W kontekście rozpoznawanej sprawy

należy przywołać stanowisko wyrażone w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13 (OSNP 2013 nr 21-22, poz. 257), zgodnie z którym ubezpieczony urodzony przed dniem 31 grudnia 1948 r., który po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuował ubezpieczenie i wystąpił o emeryturę po dniu 31 grudnia 2008 r., ma prawo do jej wyliczenia na podstawie art. 27 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej, także i niezależnie od tego, czy wcześniej złożył wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą.

Uzasadniając tę wypowiedź Sąd przywołał *ratio legis* art. 55 ustawy emerytalnej wskazując, że zawarta w art. 55 ustawy emerytalnej przesłanka kontynuowania ubezpieczenia do dnia zgłoszenia wniosku o emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym mogłaby zostać spełniona także w sytuacji gdyby wniosek o emeryturę został złożony przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, a z przepisu tego nie wynika, aby wniosek o emeryturę w powszechnym wieku musiał być pierwszym wnioskiem o świadczenie. Sąd przypomniał, że sposób wyliczania w tzw. formule zdefiniowanej składki zaczął obowiązywać dopiero od 1 stycznia 2009 r. a zatem należy stwierdzić, że warunek kontynuowania ubezpieczenia i wystąpienia z wnioskiem po 31 grudnia 2008 r., miał umożliwić wyliczenie emerytury w tej formule, której podstawę wymiaru stanowi suma składek składanych na indywidualnym koncie ubezpieczonego. *Ratio legis* art. 55 ustawy emerytalnej jest więc kontynuowanie opłacania składek, nie zaś ubieganie się o emeryturę wcześniejszą lub w niższym wieku emerytalnym. Konstatacja ta, nie pozwala na stwierdzenie czy wniosek o emeryturę po ukończeniu powszechnego wieku emerytalnego musiał być pierwszym wnioskiem o emeryturę, czy też mógł to być kolejny wniosek (np. poprzedzony wnioskiem o emeryturę wcześniejszą).

Sąd wskazał nadto, że nabycie prawa do emerytury przyjęte w ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, uwzględniając także treść art. 21 ust. 2 tej ustawy, uzasadnia twierdzenie, że na emeryturę można przechodzić kilka razy. W sytuacji zatem gdy dopuszczalne jest kilkakrotne przechodzenie na emeryturę, byłoby niezbędne zaznaczenie w art. 55 ustawy o emeryturach i rentach, że wyliczenie emerytury w powszechnym wieku

emerytalnym możliwe byłoby tylko wówczas, gdyby był to pierwszy wniosek o emeryturę (o nabycie statusu emeryta). Takiego zastrzeżenia nie można jednak z treści tego przepisu wywnioskować, co oznacza, że ubezpieczony urodzony przed dniem 1 stycznia 1949 r., który osiągnął powszechny wiek emerytalny, kontynuował ubezpieczenie i wystąpił o emeryturę dopiero po dniu 31 grudnia 2008 r., może złożyć wniosek o wyliczenie tego świadczenia niezależnie od tego, czy wcześniej złożył wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą. Przepis art. 55 tej ustawy, umożliwiając ubezpieczonym urodzonym przed 1 stycznia 1949 r. wyliczenie emerytury w wieku powszechnym według jej art. 26, „zrównuje” w pewnym sensie sytuacje tych osób (urodzonych przed 1 stycznia 1949 r.) z sytuacją osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r., które, jeśli nabyły prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym albo do tzw. emerytury wcześniejszej, mogą, osiągając powszechny wiek emerytalny, złożyć wniosek o ustalenie prawa do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym wyliczanej według art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Jeżeli więc nie może być kwestionowana możliwość kilkakrotnego przechodzenia na emeryturę, a w treści art. 55 ustawy brak zastrzeżenia, że wniosek o przejście na emeryturę w powszechnym wieku przez osoby objęte art. 27 ma być pierwszym wnioskiem o przejście na emeryturę (o nabycie statusu emeryta), przepis ten (art. 55 ustawy) należy rozumieć jako przyznający prawo do złożenia wniosku o wyliczenie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym jeżeli ubezpieczenie było kontynuowane po osiągnięciu wieku 60/65 lat, a wniosek został złożony po dniu 31 grudnia 2008 r. niezależnie od faktu przejścia przez te osoby na emeryturę wcześniejszą lub w niższym wieku emerytalnym.

Stanowisko wyrażone w przywołanej uchwale podzielone zostało w wyrokach Sądu Najwyższego: z dnia 10 lipca 2013 r., II UK 424/12 oraz z dnia 7 listopada 2013 r., II UK 143/12 – oba niepublikowane oraz z dnia 9 września 2013 r., II UK 23/13 (LEX nr 1375193).

Sąd Najwyższy rozpoznający niniejszą skargę zgadza się z przedstawioną argumentacją, w szczególności zaś z tym, że skoro dopuszczalne jest kilkakrotne przechodzenie na emeryturę, byłoby niezbędne zaznaczenie w art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, że wyliczenie

emerytury na podstawie tego przepisu możliwe byłoby tylko wówczas, gdyby był to pierwszy wniosek o emeryturę (łączący się z nabyciem statusu emeryta). Trafnie bowiem w uchwale wskazano, że w judykaturze przyjmuje się, iż emerytura w niższym i w powszechnym wieku emerytalnym to odrębne rodzaje emerytur. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2006 r., I UK 82/06 (LEX nr 424489), wyrażono pogląd, że nie ma przeszkód prawnych, aby ubezpieczony pobierający emeryturę przyznaną mu w niższym wieku emerytalnym dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze - art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, domagał się przyznania emerytury przysługującej w tzw. powszechnym wieku emerytalnym na podstawie art. 27 tej ustawy, ponieważ ze względu na odmienne przesłanki nabycia prawa do obu tych świadczeń organ ubezpieczeń społecznych powinien wydać decyzje w oparciu o różne podstawy prawne przysługujących ubezpieczonemu świadczeń emerytalnych, a następnie wypłacać świadczenie wyższe lub wybrane przez ubezpieczonego - art. 95 ust. 1 ustawy). Podobne stanowisko było prezentowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego na tle ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), np. w uchwale z dnia 12 maja 1993 r., II UZP 2/93 (OSNCP 1993 nr 12, poz. 220) oraz w wyroku z dnia 17 kwietnia 1998 r., II UKN 607/97 (OSNAPiUS 1999 nr 7, poz. 255 – notka). Także w wyroku z dnia 20 stycznia 2005 r., I UK 120/04 (OSNP 2005 nr 16, poz. 257) wskazano, że „prawo do emerytury z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego nie jest tożsame przedmiotowo z prawem do emerytury z tytułu osiągnięcia wieku wynoszącego 55 lat, bowiem po pierwsze - podstawy prawne tych roszczeń są różne, po drugie - przesłanki nabycia prawa do tych roszczeń są odmienne, jeśli chodzi o wymagany wiek. Są to zatem dwa odrębne świadczenia emerytalne w rozumieniu art. 95 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, które podlegają odmiennym reżimom prawnym.

Odnosząc się do argumentacji zawartej w skardze, dodać trzeba, że nabycie statusu emeryta (art. 4 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) wiąże się z utratą statusu ubezpieczonego (art. 4 ust. 13 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) tylko

wtedy, jeżeli po przyznaniu prawa do emerytury emeryt nie podlega obowiązkowym lub dobrowolnym ubezpieczeniom społecznym (art. 13 i 14 ustawy z dnia 13 października 1998 r. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych; jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1442 ze zm.). Przede wszystkim zaś pojęcie „ubezpieczony” z art. 4 ust. 13 nie odnosi się do aktualnego statusu osoby ubiegającej się o emeryturę, bowiem podleganie ubezpieczeniom społecznym w dacie wniosku o emeryturę nie stanowi warunku przyznania prawa do tego świadczenia. „Ubezpieczony” to osoba, która spełnia warunek podlegania – w jakimkolwiek okresie - ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, określonym w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, a także osoba, która przed dniem wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych podlegała ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu, z wyłączeniem ubezpieczenia społecznego rolników.

W niniejszej sprawie ubezpieczony, urodzony przed dniem 31 grudnia 1948 r. (6 października 1946 r.), po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego (6 października 2011 r.), kontynuował ubezpieczenie (do 21 października 2011 r.) i wystąpił o emeryturę z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego po dniu 31 grudnia 2008 r., w związku z tym ma do niego zastosowanie art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.